

REPRADUKTIV SALOMATLIK: MUAMMOLAR VA YECHIMLAR

*Jizzax Abu Ali Ibn Sino nomli Jamoat salomatligi texnikumi
Akusherlik Jarrohlik Pediatriyada hamshiralik ishi kafedrası mudiri
Oliy toifali o'qituvchisi*

Saidqulova Gavhar Fayziyevna

Annotatsiya: Mazkur maqolada reproduktiv salomatlik tushunchasi, uning ijtimoiy va tibbiy ahamiyati, asosiy muammolar va ularning yechimlari haqida so'z boradi. Shuningdek, reproduktiv huquqlar, oilaviy rejalashtirish, tibbiy xizmatlar va aholining onglilik darajasini oshirish borasidagi dolzarb masalalar tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: reproduktiv salomatlik, onalik, tug'ilish, kontrasepsiya, jinsiy tarbiya, oilaviy rejalashtirish, ginekologiya, tibbiy profilaktika.

KIRISH

Reproduktiv salomatlik – bu nafaqat individual inson salomatligi, balki jamiyat taraqqiyotining muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti (JSST) reproduktiv salomatlikni insonning to'liq jismoniy, ruhiy va ijtimoiy farovonligi sifatida ta'riflaydi. U insonning sog'lom farzand ko'rishi, xavfsiz homiladorlik va tug'ruq jarayonlarini boshidan o'tkazishi hamda jinsiy hayotdan qoniqish hosil qilish imkoniyatlarini o'z ichiga oladi.

Reproduktiv salomatlik quyidagi muhim omillarga bog'liq:

1. Jinsiy tarbiya va ma'lumotlilik – yoshlarning jinsiy hayot, gigiyena va kontrasepsiya haqida to'g'ri ma'lumotga ega bo'lishi kerak.
2. Oilaviy rejalashtirish – homiladorlikni rejalashtirish va kontraseptiv vositalardan foydalanish orqali onalar va bolalar salomatligini saqlash mumkin.
3. Tibbiy xizmatlarning mavjudligi – ginekologik tekshiruvlar, onalikni himoya qilish dasturlari, sun'iy urug'lantirish va tug'ruq xizmatlarining sifatli bo'lishi muhimdir.
4. Infeksiyon kasalliklarning oldini olish – jinsiy yo'l bilan yuqadigan kasalliklar va ularning oqibatlarini kamaytirish reproduktiv salomatlikning muhim qismidir.
5. Psixologik va ijtimoiy omillar – ruhiy holat va jamiyatdagi gender tenglik masalalari ham reproduktiv salomatlikka ta'sir ko'rsatadi.

Reproduktiv salomatlik sohasida dunyo bo'ylab va O'zbekiston sharoitida ham bir qator muammolar mavjud:

- Erta homiladorlik – yosh qizlarning erda turmush qurishi va homilador bo'lishi ularning sog'lig'iga salbiy ta'sir ko'rsatadi.
- Ona va bola o'limi – homiladorlik va tug'ruq jarayonidagi tibbiy muammolar, ayniqsa, qishloq joylarda keng tarqalgan.
- Jinsiy yo'l bilan yuqadigan kasalliklar – yetarli darajadagi profilaktika ishlari olib borilmagani sababli ushbu kasalliklar tarqalishi yuqori.

- Reproduktiv huquqlarning buzilishi – ayollar va erkaklarning o‘z jinsiy va reproduktiv salomatligi borasida erkin qaror qabul qila olmasligi.

- Kontraseptiv vositalarning cheklanganligi – ayniqsa, qishloq hududlarida kontraseptiv vositalarning yetarli emasligi.

O‘spirinlik – nozik davr. Ayniqsa, ota-onalar va pedagoglar bu davrda bolalar bilan o‘zaro munosabatda do‘stona yo‘l tutishlari kerak. Bu davrda o‘spirin qizlar jadal o‘sgani bois ularning organizmida turli xil a‘zolarning muvozanati buziladi. Qiz bolalar reproduktiv salomatliklarining shakllanishida jismoniy va psixologik sog‘lom bo‘lishi masalalariga e‘tiborni qaratish va bu yo‘ldagi ishlarni ko‘paytirish tajribasi ijobiy natijalar berishi aniqlangan.

Qiz bolalarda reproduktiv salomatlikning shakllanishiga salbiy ta‘sir ko‘rsatuvchi xavfli omillar qatorida ichki sekretsiya bezlari va moddalar almashinuv jarayonlarining buzilishi, vaqtda ovqatlanmaslik, vegetativ asab tizimi kasalliklari, allergik kasalliklardir. Ushbu kasalliklarning natijasida, qizlarda tez-tez charchash, holsizlik, kamqonlik, tezda asabiylashish, yig‘loqilik, quvvatning kamligi h.k. yuzaga keladi. Ularning oldini olishda oila va tibbiy xodimlar, pedagoglar tomonidan maqsadga qarab yo‘naltirilgan chora-tadbirlarni amalga oshirish zarurligini uqdirib o‘tish joizdir. Qiz bola organizmiga bulardan tashqari tamaki chekish, spirtli ichimliklar ichish, giyohvandlik kabi zararli odatlar o‘zining salbiy ta‘sirini ko‘rsatadi. Ko‘rsatib o‘tilgan xavf omillar keyinchalik ularda homiladorlikning fiziologik kechishiga to‘siq bo‘lib, turli xil patologik tug‘ruqlarga sabab bo‘ladi.

Reproduktiv salomatlikni yaxshilash uchun quyidagi chora-tadbirlarni amalga oshirish zarur:

1. Jinsiy tarbiyani rivojlantirish – yoshlarni to‘g‘ri ma‘lumotlar bilan ta‘minlash uchun maxsus o‘quv dasturlarini joriy etish.

2. Tibbiy xizmatlarni kengaytirish – barcha hududlarda sifatli va qulay tibbiy xizmatlardan foydalanish imkoniyatini ta‘minlash.

3. Oilaviy rejalashtirish dasturlarini joriy etish – homiladorlikning xavfsiz kechishini ta‘minlash uchun tibbiy va ijtimoiy yordam berish.

4. Jinsiy yo‘l bilan yuqadigan kasalliklarning oldini olish – keng qamrovli diagnostika va profilaktika tadbirlarini yo‘lga qo‘yish.

5. Reproduktiv huquqlarni himoya qilish – jamiyatda gender tenglikni rivojlantirish va har bir insonning reproduktiv huquqlariga hurmat bilan yondashish.

XULOSA

Reproduktiv salomatlik – bu nafaqat tibbiy, balki ijtimoiy, iqtisodiy va madaniy omillar bilan bog‘liq murakkab masala. Uni yaxshilash uchun ta‘lim, tibbiyot, huquq va ijtimoiy siyosatni uyg‘unlashtirgan holda harakat qilish lozim. Zamon talablariga mos keluvchi profilaktik chora-tadbirlarni amalga oshirish orqali sog‘lom avlodni tarbiyalash va jamiyat farovonligini oshirish mumkin.

ADABIYOTLAR:

1. Jahon Sog'liqni Saqlash Tashkiloti (JSST) hisobotlari.
2. O'zbekiston Respublikasi Sog'liqni Saqlash Vazirligi ma'lumotlari.
3. Reproduktiv salomatlik bo'yicha xalqaro va milliy tadqiqotlar.